

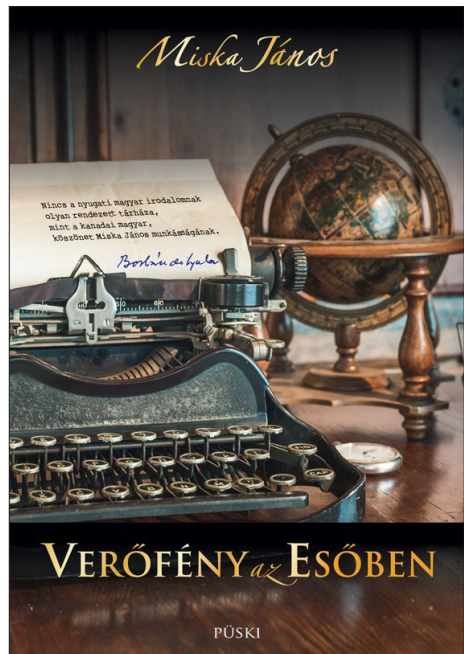
A kanadai magyar irodalom leghűségesebb számtartója

Verőfény az Esőben – Miska János új kötete

Miska János új kötetének olvasásakor minduntalan Arany János Epilógus című versének két sora – „Egy kis *független* nyugalmat, / Melyben a dal megfogható” – jut eszembe. Miben rejlik valamiféle hasonlóság? Az isteni kegyelem ajándékként megért szépkor adta lehetőségben. Arany János felől az ahhoz köthető alkotások megszületésében, Miska János felől itthon kiadott újabb s újabb kötetei révén; a „halasztás” vezetett el amott a Margit-szigeti tölgyek alatt fogant őszi-kék versciklus megszületéséhez, emitt pedig, őszi bő szüretként az évtizedek munkáját megkoronázó, a hosszú életút gyümölcseinek itthoni begyűjtéséhez.

A hasonlat, mint mindenik más, költői. Szubjektív érzés és gondolat keltette párlata mindannak, ami Miska János kötetének olvasásakor asszociációként ébredt az olvasóban.

A könyvébe válogatott száznál több írás – cseppben a tenger – sokoldalú munkásságából nyújt ízelítőt, betekintést az ifjú álmok kiteljesítéséből. Évtizedeket ível át, kijelöli azokat a koordinátákat, amelyeken az egyéni önbizalom és akarat párosult a szülőföld és a befogadó ország, Kanada, kínálta lehetőségekkel, szeretettel.

Méltatását kezdjük a kötet végén közölt bibliográfiai természetű adatokkal. Miként is kezdhethénk másként egy nemzetközi tudományos megbecsülést és hírnevet szerző bibliográfus és hungarológus kutató, szépírói tehetséggel megáldott alkotó esetében? Sokat mondó adatként említhetjük azt, hogy a kötetben olvasható írások két világ-rész negyvenkilenc lapjában/folyóiratá-

ban jelentek meg – a Szabolcs–Szatmári Néplaptól a vancouveri Tárogatóig, a pozsonyi Magyar Hírmondótól a torontói Kanadai Magyarorsáig... Megannyi csepp a tengerben, de e cseppek nélkül a tenger – esetünkben a kanadai magyar irodalom és ott élő magyarok tudósok munkássága – természetéről, gazdagságáról alkotott képünk lenne szegényebb.

A színes tartalmú, változatos tematikájú kötet „kínálatát” az Előszót író Palla Mária sorai, illetve a szerző kötetzáró, Számadás című írása foglalja keretbe. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem kutatója Miska János élete és munkássága lényeges vonásaira mutat rá: „a közösség fennmaradásának gondolata és az összetartozás érzése központi szerepet játszik az egész kötetben”. Miként is lehetett, történhetett ez másként egy olyan személyiség esetében, aki „mindvégig nyomon követi az egyszerű dolgok emberek sorsát”, akit már ifjú korában megkísérelt és életre szólóan magával ragadott az írás ördöge. A Számadás nem más, mint az „életformává” vált cselekvés beteljesülését, számvetését, összegzését érzékeltesen megjelenítő „gyors összefoglaló”: a küzdelmekkel, megpróbáltatásokkal teli életszakaszok, a konok elhatározással megharcolt évtizedek gyümölcseinek elősorolása, amelyet az appendixként közölt kötetzáró bibliográfiai melléklet konkretizál: a Válogatott írások, a Szerkesztői munkák. Műfordítások, a Humán tárgyak és a Tudományos bibliográfiák tekintélyes számú és jelentőségű tételei, a Névmutató négyszáznál is több adata foglalja magába.

A tizenöt fejezetre osztott cselekvési tér első állomása a nyíregyházi Szabolcs–Szatmári Néplapnál eltöltött újságírói gyakorlati év. Miska János, mint annyi

más kortársa, a fényes szellők nemzedékéhez tartozott, mélyen hitt abban, hogy a háború utáni politikai, társadalmi, gazdasági változás valóban új korszakot nyit az ország életében, az emberek javát kívánja szolgálni. Ifjú hit és reménytelni jövő vezeteti tollát, láttatja meg vele az új világ „áldásait”, közte a nyírségi Penészek fejlődését. Hasonlításai alap egy 1920-ban megjelent írásban megörökített nyomor, vele szemben az új élet megvalósításokkal teli ígéretes képe. Ő sem gondolta, hogy a látszat mögött, a felszín alatt ott lapul az újabb húsz év múlva Végh Antal által feltárt kórkép, az a falu, amely egy másik kortárs író szerint „a térképen nem található”. De ez nem az újdondász újságíró bűne, amiként az sem, hogy a közös és egyéni gazdálkodás szembeállításával a mezsgye azon oldalára áll, akik egy hamis ideológiától vezérelve megbontották a falvak hagyományos értékrendjét. A többi, az e korszakból beemelt írás, jelzi, hogy mily érzékenységgel, empátiával, szeretettel közelít a falu világához, az emberekhez, a tehennel szántó asszonyhoz, az elismerésből kimaradt gépészhez, az anya által elhagyott gyermekekhez, a pályakezdő tanítónőkhöz, akiket igazgatójuk Vörösmarty Mihály örökszép sorával – „Hazádnak rendületlenül...” – indítja az életbe, hozzátéve: „boldog menetelet és még boldogabb megérkezést...” Ily buzdítással indult Miska János is az egyetemre, maga is boldog menetelésről álmodott és még boldogabb megérkezésről... Ám az élet, a történelem felülírta szándékait, álmait, felülbírálta azt, amit mögötte hagyott: „...paraszt származású egyetemi hallgató társaimhoz hasonlóan eleinte lelkesen magamévá tettem a hangzatos jelszavakat, hogy a szocializmus és a kommunizmus a világ leghaladóbb ál-

lamformája, melyben mindenki szükséglete szerint...” Cáfolat volt rá az otthon megtapasztalt realitás: a kétszer kifizetett adó, a lesöpört padlás, a félelem, a kilátástalanság; tragikus cáfolat volt rá a forradalom vérbefojtása, a százezres méretű disszidálás, mely őt is magával sodorta az ismeretlenségbe, a befogadó Kanadába.

Nem véletlen, hogy a kötet második fejezete a magyar történelem dicső lapjaihoz kötődő írásokat ölel fel: államalapításunk ezredik évfordulója, 1848. március 15., 1956 az idegen országokban sodródott százazrekben is a nemzeti gondolat és érzés sarokkövei maradtak. A vancouveri Tárogató hasábjain megjelent írások, az ünnepi alkalmakkor elhangzott előadások az óhazához, a szülőföldre való szoros kötődésről valának, arról a morális töltetről, amely a diaszpórában élőknek önbecsülést, önbizalmat adtak, ahol az oly fogalmak, mint „hagyománytisztelet, hazaszeretet, közszolgálat, őszinteség, szerénység, jóság, honfitársaink iránti odaadás” soha nem múltó értékeként éltek bennük.

A kötet harmadik, a Magyarok Kanadában 1880–1956 című fejezetétől bontakozik ki, tárul elénk Miska János kanadai életének írásokban lekövethető pályáiba. Előbb a Kanadába vezető, a XIX. század végén kezdődő, később a több hullámban történő magyar exodust követi nyomon. Tisztelettel és elismeréssel adózik a kezdetek hősi küzdelmeit megvívó elődök előtt – az otthonteremtéstől az iskoláik, templomaik megépítéséig, az első szociális és kulturális szervezetek, társaságok létrejöttéig. Érdekes, értékes színfoltja ennek a „soproni divisio” mintegy kétszáz diákjának közösségben maradása, valamint a magyarok bevándorlásában

oly fontos szerepet játszó John Whitney Pickersgill kanadai politikusról való megemlékezés.

A negyedik fejezettől „leszűkül” a kör, a történet immár személyessé válik: a szerző egyéni sorsának alakulását befolyásoló erők már nem egyirányúak: a külső impulzusokat, lehetőségeket, adottságokat felerősíti a belső akarat és indíték, a sodródást felváltja a tudatos cselekvés, az önerejében bízó, abból fakadó önbizalom. Kanadát az ígéret földjének nevezi. Érkezésének első napjai felidézésétől követhetjük nyomon életútját, mely Hamiltonban kapja az első leckét az őt befogadó társadalom megismerése, a magyarok beilleszkedése folyamatában. Tanulmányai folytatásával párhuzamosan érlelődik benne a fiatalkori álom megvalósítása: az irodalommal való elköteleződés. Novellái, elbeszélései megérdemelt elismerést szereznek számára. Az *Egy bögre tej* című kötete, továbbá *A magunk portáján, Kanadából szeretettel, Többnyire magunkról, Lábunk nyomában, Földiek között...* című válogatott írásokat tartalmazó könyvei megjelenésével egy időben tapasztalja meg, jön rá arra, hogy ön-maga írói arcának megteremtése mellett adatott számára egy közösségi feladat is: az irodalomszervező szerep föl vállalása. Ez a felismerés szülte meg 1968-ban a Kanadai Magyar Írók Körét, tűzte maga elé a magasztos célt: „fórumot teremtünk alkotóink számára, akik szolgálni hivatottak fajtánkat, hagyományaink és nyelvünk ápolásában”. Alakuláskor kilenc, három évvel később pedig harminc – írók, költők, műfordítók, szerkesztők; a magyar betű aktív művelői – tagot számláltak. Ugyane gondolat – a szolgálat belső parancsa – vezetett el a három magyar és két angol nyelvű irodalmi antológia

anyagának összegyűjtéséhez, megszerkesztéséhez és kiadásához. Ettől kezdve, a müncheni, párizsi és római magyar műhely mellett a kanadai magyar irodalom is testet öltött, betagozódott az egyetemes magyar irodalom fogalmatárába. Az író és irodalomszervező Miska János lett a kanadai magyar diaszpóra irodalmának spiritusza rektora, leghűségesebb számtartója, kritikusa és méltatója.

Fejezetek sorának írásából ismerhetjük meg a kanadai magyar költők, írók, fordítók – köztük nt Nagy István, Sárvári Éva, Kemenes Géfin László, Vitéz György, Samu Margit, Andrásik Gyula, Kristóf Sándor, Domokos Sándor, Horváth Loránd, Hegedős Györgyi, Pintér László... – munkásságát, bennük adott hírt Borbándi Gyula Nyugati Magyar Irodalmi Lexikon és bibliográfia című hézagpótló munkájának a megjelenéséről, a Miska János által szerkesztett kanadai magyar bibliográfia kiadásáról, továbbá más, magyar szerzők angol nyelvű munkáinak megjelenéséről. E csokorból emeljük még ki a Tárogatóban megjelent, a 90. életévét betöltő Wass Albert köszöntését, hisz a róla szóló tisztelgő sorokban mindenik, a szétszóratásban élő magyar íróra jellemző gondolatok olvashatók: „A hatvanas évek elején Wass Albert volt a világítótorony. A reményforrás, abban a szomorú légkörben, amikor még szó sem volt dialógusról, s abban a kilátástalan tudatban éltünk, hogy az Óhaza talán örökre becsukja előttünk a kapuit.” A maguk helyén, ha nem is világító tornyok, de sötétségoszlató s életreményt tápláló szentjánosbogarak voltak: a nemzet tudat ébren tartása, az anyanyelv őrzése és ápolása, az Óhaza iránti szoros kötődés megsokszorozódott fényforrásai.

Az idő múlása nem csak eredményeket gazdagította, hanem veszteségeikre is figyelmeztetett. E veszteségekre utal a Küzdőtársak búcsúztatása című fejezet. Az elhunyt pályatársakról – költőről, tudós tanárokról, könyvtárosokról, bibliográfusokról, hungarológusokról, újságírókról... – szóló emlékezései a bizonyosság arra, hogy „távózasukkal szegényebbek, de ittlétükkel szellemekben gazdagabbak lettünk”. Az emlékezés, a méltatás mindazokat megilleti, akik tudományos munkásságukkal, sikeres gazdasági tevékenységükkel, művészeti és sporttevékenységükkel „választott és szeretett befogadó Kanadánk” országos és számos esetben nemzetközi hírv polgáraiként megbecsülést és tiszteletet értesztettek a magyarság iránt.

Miska János publicisztikai munkásságának fontos alkotóeleme a Kanadában kibontakozó magyarságtudomány sajtóbeli letükrözése. Miként is lehetne ez másként, hisz ő évtizedeken át a Kanada és az Óhaza elismerésétől kísért tudományagnak nemcsak szorgos művelője, hanem zászlóvivője, krónikása volt. A magyarság kanadai integrálódásának százhuszonöt éves története, a kanadai–magyar kapcsolatok alakulása bő kutatásai teret kínált a kutatók számára. Társadalmi, irodalmi és nevelési intézményeik, a négyszáznál is többet számláló magyar sajtó, a könyvtárak és levéltárak valóságos kincsesbányát jelentettek azoknak, akik Miska Jánossal együtt e tudományág sok-sok időt és kitaratást igénylő művelésére vállalkoztak. Közülük említsük meg a Dreisziger Nándor: *Struggle and Hope: The Hungarian–Canadian Experience* és Bisztray György: *Hungarian–Canadian Literature* című tudományos könyveket, a Calgaryban a Magyarságtudat Lexikon

Alapítvány által kiadott *Encyclopaedia Hungarica* című kötetet – főszerkesztő Bagossy László, felelős kiadó Zöld M. János –, s nem utolsó sorban szólunk a Miska János által összeállított írott, szerkesztett és közreadott munkákról: *Ethnic and Native Canadian Literature 1850–1979*, *Canadian Prose Written in English 1833–1980*, *Canadian University Studies on Hungarians: An Annotated Bibliography*, *Canadian Studies on Hungarians 1886–1986: An Annotated Bibliography of Primary and Secondary Sources*, *Ethnic and Native Canadian Literature* és más tudományos bibliográfiák – szám szerint tizenkettő –, melyekről ő maga is több előadásban, sajtóanyagban adott hírt Kanadában és Magyarországon egyaránt s tett javaslatot a kanadai írásos és tárgyi emlékek összegyűjtésére, megmentésére.

A szorosabban vett újságírói tevékenységről tanúskodnak a kanadai magyar társas élet eseményét megörökítő, azokról hírt adó tudósítások: magyar estekről, lelkészi jubileumról, Magyar Ház-építésről, aranylakodalomról, népdalkutatásról, egyházi ünnepről, ünnepi megemlékezésekről... E tárgykörben említhető a Ruzsa Jenő lelkész nyomán elinduló Koltay Gábor *Szerelmem, Kanada* című filmsorozata létrejöttéről szóló igen elismerő hangvételű írás, melynek végső kicsengése az, hogy „a kanadai magyarság hálás a befogadó országnak a jó, a békés életért, de lelkük mélyén soha nem felejtik el, hogy Kanada az otthonunk, Magyarország a hazájuk”.

A sors kegyes volt Miska Jánoshoz abban is, hogy megérhette a rendszerváltást, Magyarország függetlenségének a kivívását, és 2012-t követően újra haza járhatott, haza jöhetett, megismerhette új élettársát, Erzsébetet, házasságkötésü-

ket követően pedig 2014-ben véglegesen haza költözött. Az örökös cselekvésre berendezkedett élet itthon is megtalálta a maga kibontakozási lehetőségeit: társas rendezvények meghívottjaként szólhat a kanadai esztendőkről, az ott élő magyarságról, segíti a kanadai magyar irodalmi munkák itthoni megjelentetését. A Miska János Alapítvány révén tehetséges és szegény sorsú diákok továbbtanulását segíti – szülővárosában, Nyírbélteken és Hajdúböszörményben.

Miska János tényleges hazatérését megelőzte műveinek itthoni kiadása: a Kráter Kiadónál megjelent *Túl a bidon*, *Magyar tavasz Kanadában* című novelláskötetei, a *Magyar irodalom Kanadában 1900–2010* című irodalomtörténeti összefoglaló, az angol nyelvű *From Kerosene Lamps to Space Travels*; hazatérését követően pedig a Püski Kiadónál pedig a szépírói, irodalomtörténeti, magyarságkutatói és könyvtárosi életművét bemutató *Megyeké fákelyát gyűjtani* című életregény, valamint az angol nyelvű, a kanadai magyarság hagyományairól, művészetéről és megőrzött dokumentumokról szóló *Hungarian Canadians: a Selection of Writings with Fond Memories* kötet, és e mostani is.

A kötetzáró 15. fejezet a több évtizedes eseményeit tartalmazó, még kiadatlan naplóról, valamint a sok ezernyi levélről ad hírt, amelyek – kiadásuk esetén – a személyes kötődéseken túl a kanadai magyar élet utóbbi félszázadáról nyújtanának sokszínű, hiteles freskót. A kép kiteljesítéséhez tartozik a Miska-házaspár budai otthonában kialakított Kanadai Magyar Irodalmi Archívum megalapítása, megnyitása.

Örömmel szólhatunk arról is, hogy tudományos munkája elnyerte a méltó elismerést, a kanadai kormány és a magyar

nemzet adta kitüntetése sorát, melyekről e kötet is számot ad.

A kezünkben tartott kötet címe – *Verőfény az esőben* – akár metaforaként is értelmezhető: a napfény és a csapadék létünk meghatározó, éltető elemei. Az emberi életre értelmezve a verőfény a belső tűz, akarat és elszánás, a „gondolj merészet és nagyot / és tedd rá életedet” költői parancsa; az eső pedig az az áldá-

sos életér, lehetőség és biztatás, amely kiteljesedést hozhat az ember számára. Miska Jánosban mindez együtt volt, egységbe tömörült s meghozta, megteremtette a maga gyümölcsét.

MISKA JÁNOS: *Verőfény az Esőben*. Budapest, 2018. Püski Kiadó, 381 p.

MÁRIÁS JÓZSEF

Utat mutatni a lét és a semmi között

Szeles Judit *Csomópontok* – gondolati hullámverések egy új kötetéről

„nemde az abc is néha költőinek tűnhet”
(Novalis)

[1. csomó] Szeles Judit költői pályáját a nyolcvanas években kezdte, a debreceni Egyetemi Élet és irodalmi folyóiratok hasábjain. Tagja volt az Alföld Stúdióknak is. A csengeri származású író, költő, magyar-angol szakos tanár sorsa úgy alakult, hogy előbb Debrecenben tanított, majd több mint kétezer kilométerre telepedett le a cívisvárostól: 2003 óta él a svédországi kikötővárosban, Strömstadban.

[2. csomó] 2015-ben jelentkezett először önálló kötetel *Ilyen svéd* címmel a FISZ gondozásában. A kiadvány a skandináv mentalitással ismerteti meg olvasóját, nem egyszer igen hosszú, tárgyilagos témakifejtéssel például a svédek történelmét, ünnepeit, a bevándorlók élethelyezteit stb. illetően. A szerző egy debreceni hírportálnak (Dehír.hu) adott interjújában az „identitáskeresés könyve”-ként aposztrofálta az *Ilyen svéd*-et, amelyről ne feledkezzünk meg: tiszta magyarsággal szól a svédekről.

[3. csomó] A 89. könyvhéten, a JAK-füzetek sorozatának 207. darabjaként látott napvilágot Szeles Judit *Szelextáns* című második verseskönyve, amely már